

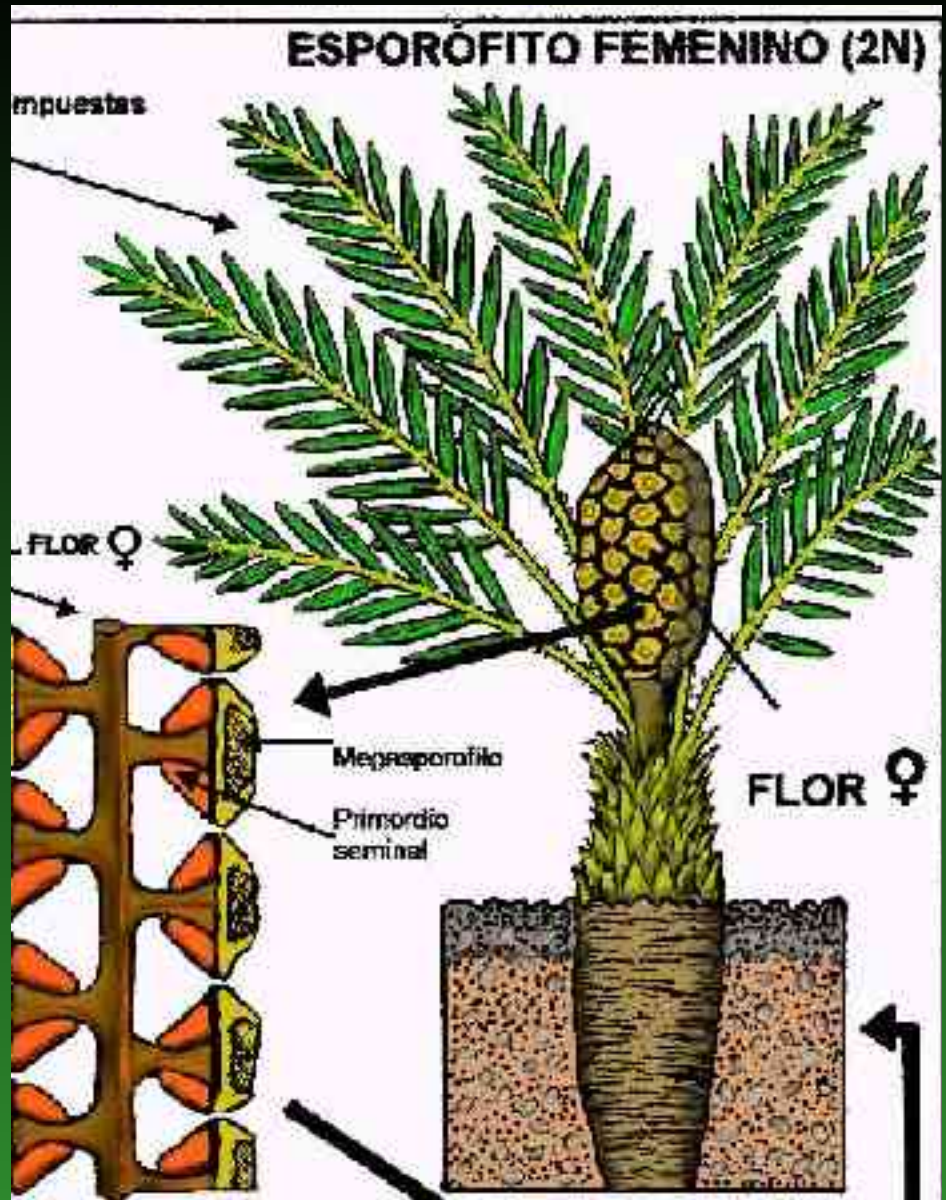
Oddělení *Cycadophyta* (cykasy)

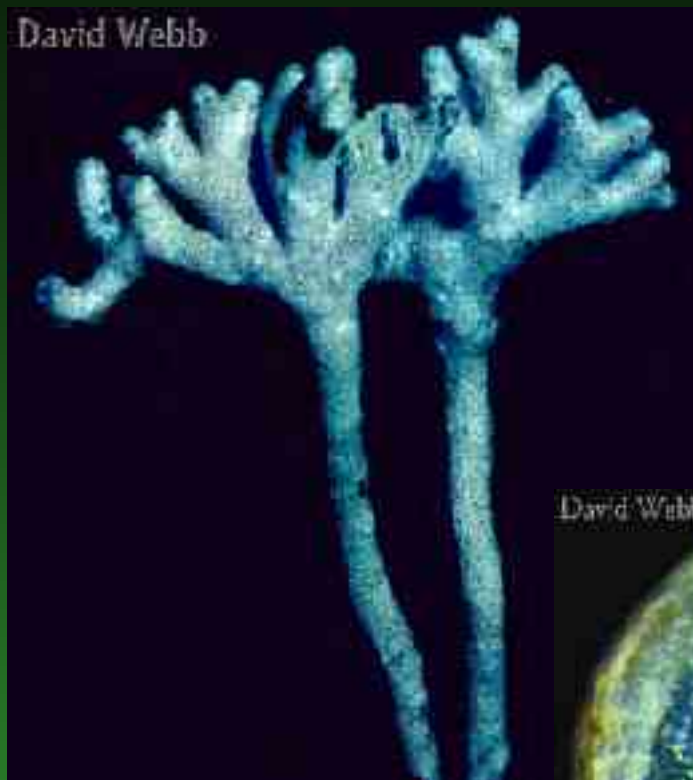
Stálezelené recentní i fosilní dřeviny, vzhledem připomínající palmy

hlavní kořen křulovitý, s
četnými postranními,
dichotomicky větvenými

V pletivech kořenů duté hlízky se symbiotickými sinicemi rodu *Anabaena* fixujícími vzdušný dusík do biologicky využitelné formy - např. dusičnanů.

tmavá vrstva
se sinicemi

Kmen štíhlý, válcovitý nebo kulovitý, většinou nevětvený vysoký až 20 m (tu dosahuje australská *Lepidozamia hopei*)

Kmen cykasů je
pokrytý zbytky
řapíků (holé jen
u těch kde
opadávají celé
listy - rod *Zamia*)

Z dřeně kme-
nů některých
cykasů se
dobývá
nepravé ságo

Je to škrobnatá
opalizující kaše,
která se suší a drtí
na mouku.

Listy cykasů jsou nahloučené v chocholu nebo růžici na vrcholu kmene, řapíkaté, až 6 m dlouhé, 1x až 2x zpeřené, vzácně jednoduché, kožovité

Listy cykasů a jejich úkrojky
jsou v mládí circinálně svinuté

Sporofyly často ve strobilech, nebo ve spirálovitém terminálním chocholu

Na jednom
sporofylu
dvě, u
nejprimitiv-
nějších až
8 vajíček

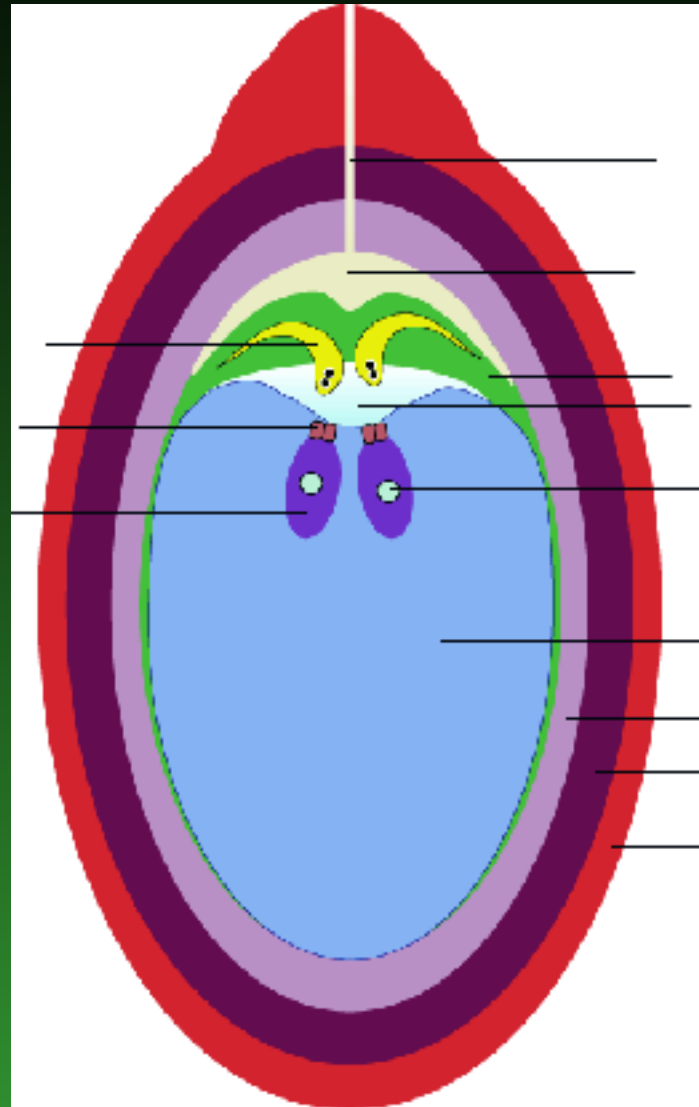

Vajíčka mají vícevrstevný obal

láčka pylová = mikroprothalam

krček archegonia

archegonium

mikropyle

pylová komora

megasporangium

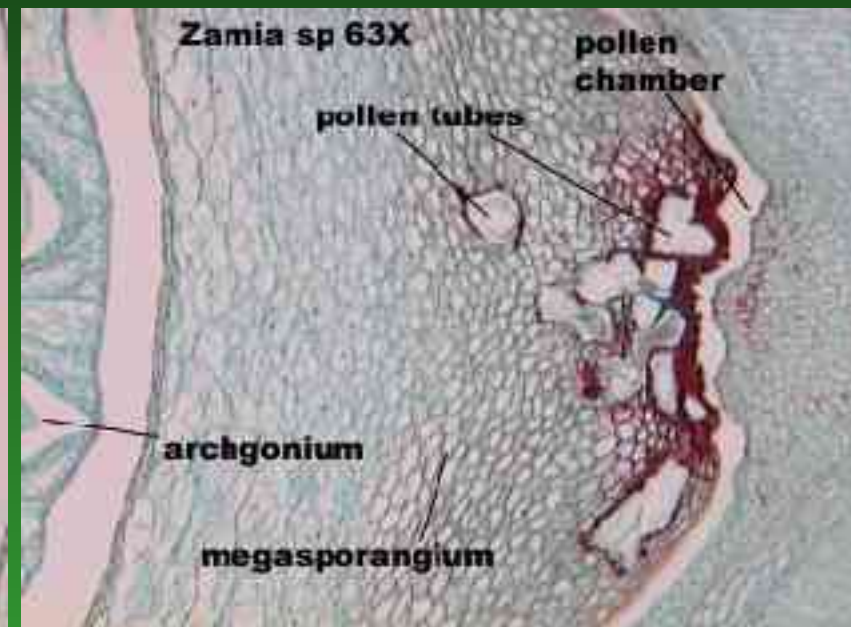
archegoniální komora

oosfera

megaprothalam

obaly vajíčka

/

Zamia sp.
Cycadaceae
S.G. D. Carr

Mikrosporofyly
štítkovité nebo
šupinovité vždy
ve strobilech

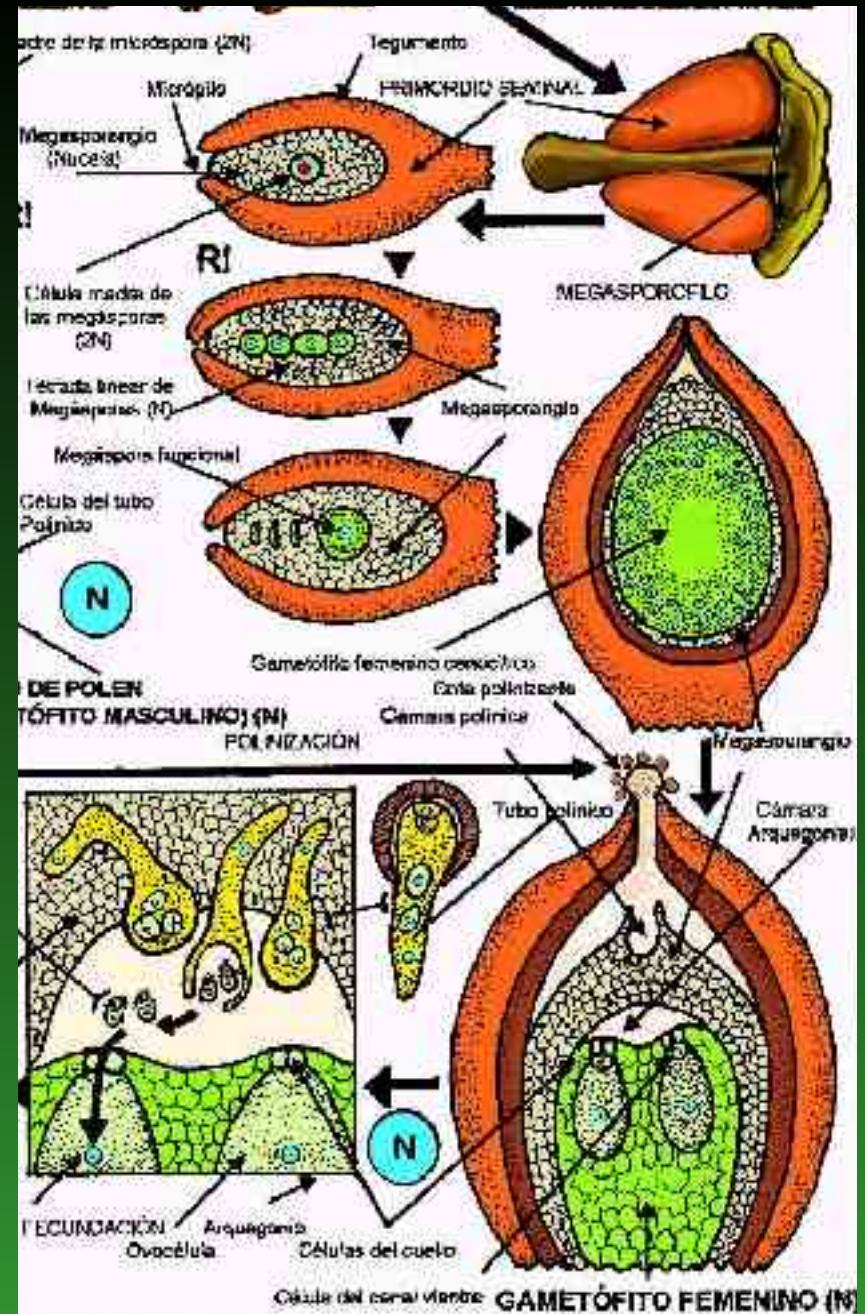

Zamia sp.
Cycadaceae
S.G. D. Carr

Na jednom
mikrosporofylu
vždy více
mikrosporangíí

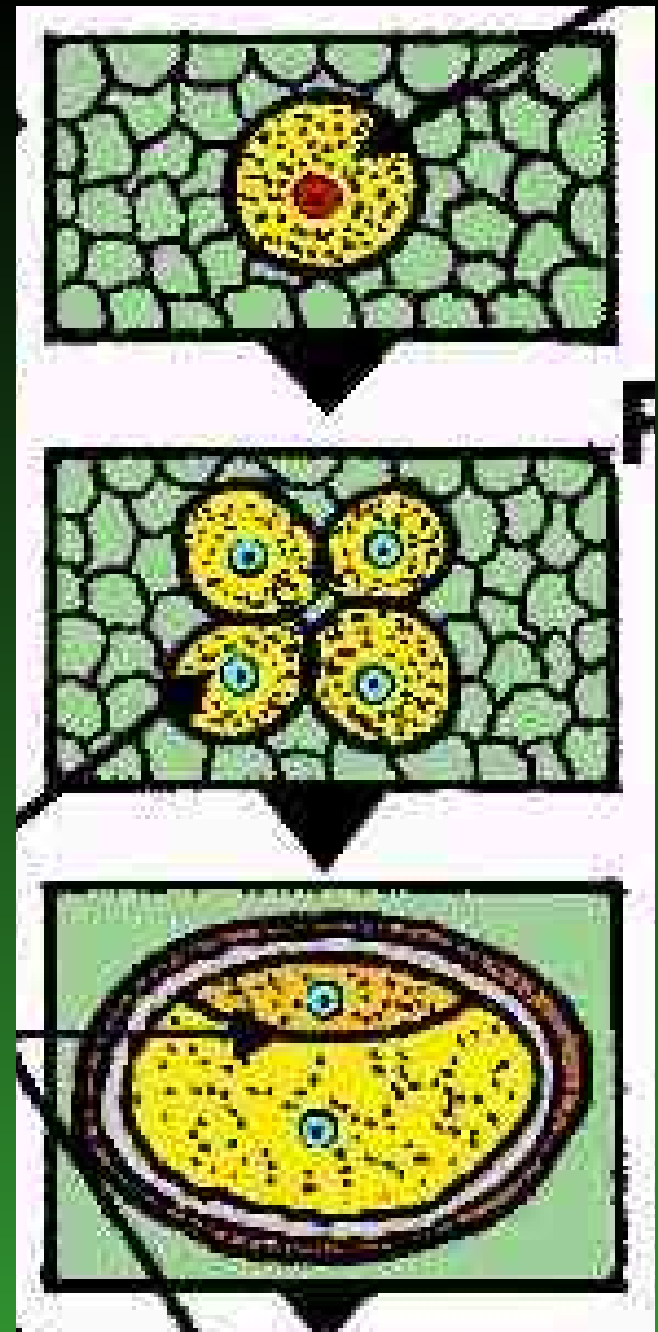
Zrání vajíčka (homologického megasporangiu)

- Jedna z buněk nucellu (homologického archesporiu) zvětšuje a dělí se ve 4 buňky - (homologické megaspóram)
- Tři z těchto buněk zanikají
- Ze zbývajících jediné se diferencuje megaprothallium s archegonií (to vše se samozřejmě odehrává uvnitř obalu vajíčka)

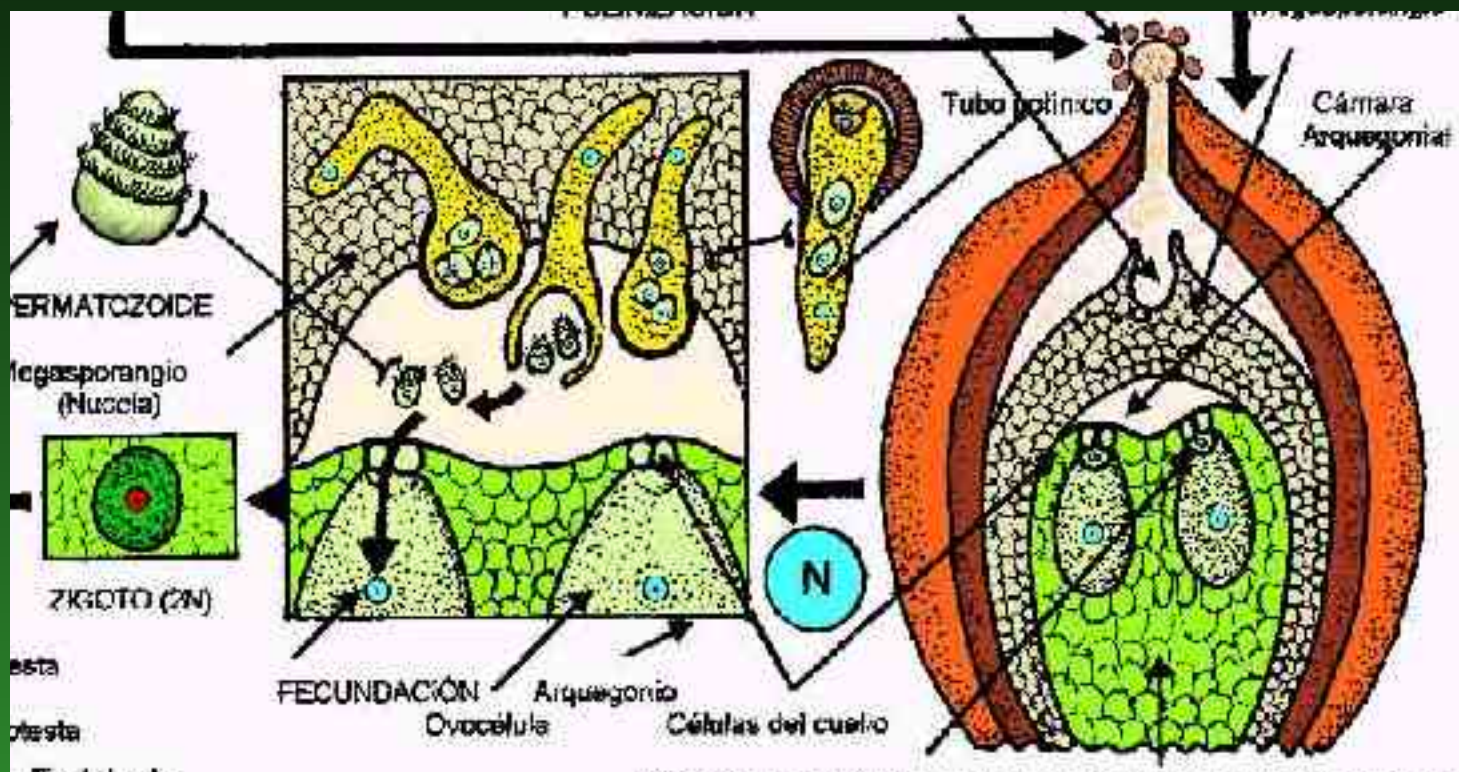

Zrání mikrospóry v mikrosporangiu

- Mikrospóra se dělí ve 2 nebo několik buněk homologických mikroprothaliu
- Všechny buňky prothalia až na jedinou zaniknou
- Zbylá buňka se dělí ve 2, tvořící pylové zrno:
  - velkou - vyživovací (láčkovou) a
  - malou - rozmnožovací (antheridiovou - homologická antheridiu)

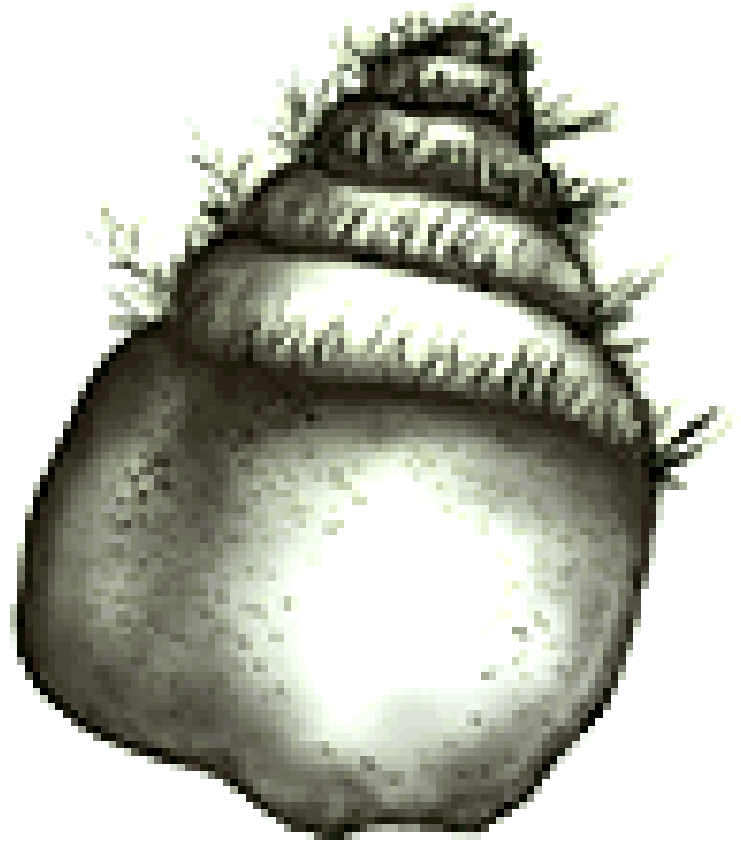

- Pylová zrna jsou na vajíčko přenesena větrem či vzácně brouky (kantarogamie)
- Zachycují na polinační kapce v mikropylárním otvoru vajíčka
- Vysycháním polinační kapky jsou vtažena do pylové komory
- V pylové komoře vyklíčí láčka, která proroste skrz vnitřní obal vajíčka
- Antheridiální buňka se uvnitř láčky dělí na buňku nástěnnou a spermatickou
- Ze spermatické vzniknou 2 poly-ciliální spermatozoidy.
- Spermatozoidy se uvolní z láčky do archegoniální komory a aktivně se dostanou k archegoniím

Spermatozoidy
obrovské, až 0.3 mm
velké

Největší samčí pohlavní
buňky v rámci rostlinné i
živočišné říše

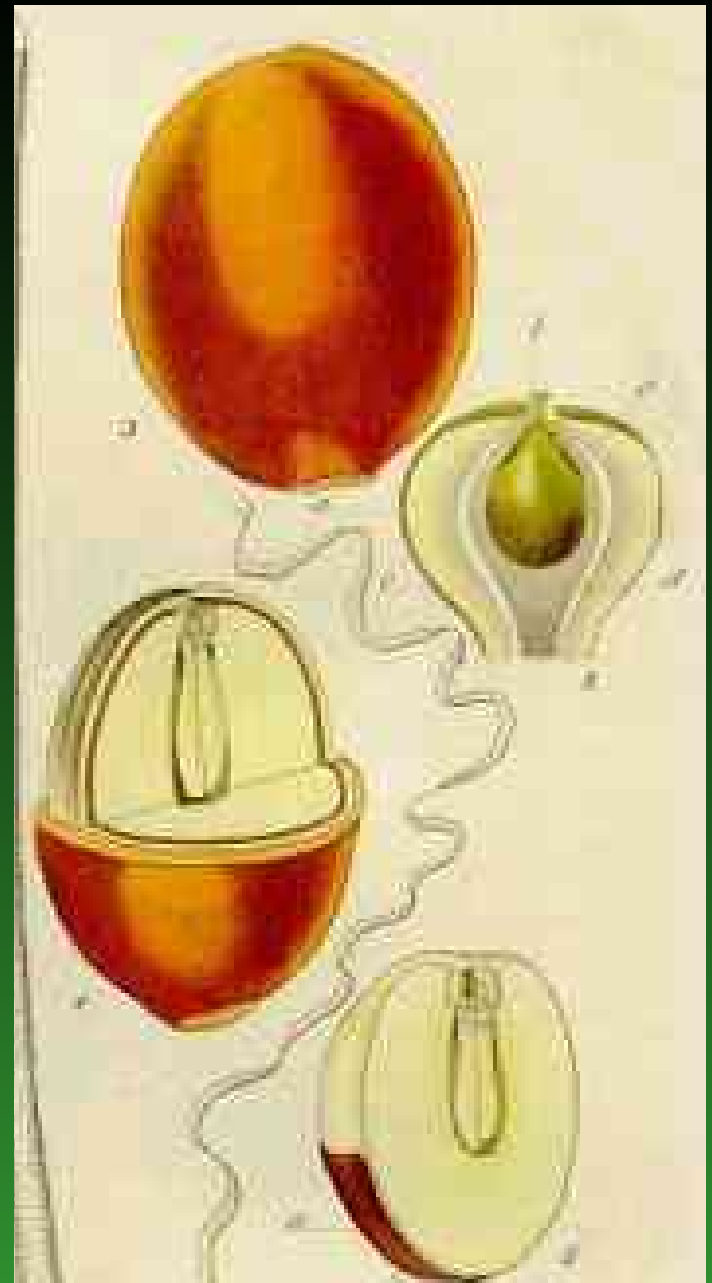
© E.M. Collins 2001

Oplozením oosféry se diferencuje
proembryo a posléze embryo s 2-6
dělohami

Embryo je vyživováno pletivem
megaprothalia (má funkci
primárního endospermu)

Zráním oplozeného vajíčka vzniká velké 3-8 i více cm dlouhé semeno, jehož vnější obal dužnatí - sarkotesta a střední obal tvrdne - sklerotesta

1. třída *Cycadopsida*
jsou dvoudomé! recentní i
fossilní dřeviny (poprvé v
permu, vrchol v juře)
nyní 10 rodů s 120-130 druhy

Fylogeneticky navazují
Cycadopsida na řád *Medullosales*
z oddělení *Pteridospermophyta*

Cycas je nejprimitivnějším zástupcem oddělení - má ploché megasporofyly, které tvarem připomínají 1x zpeřené trofofyly,

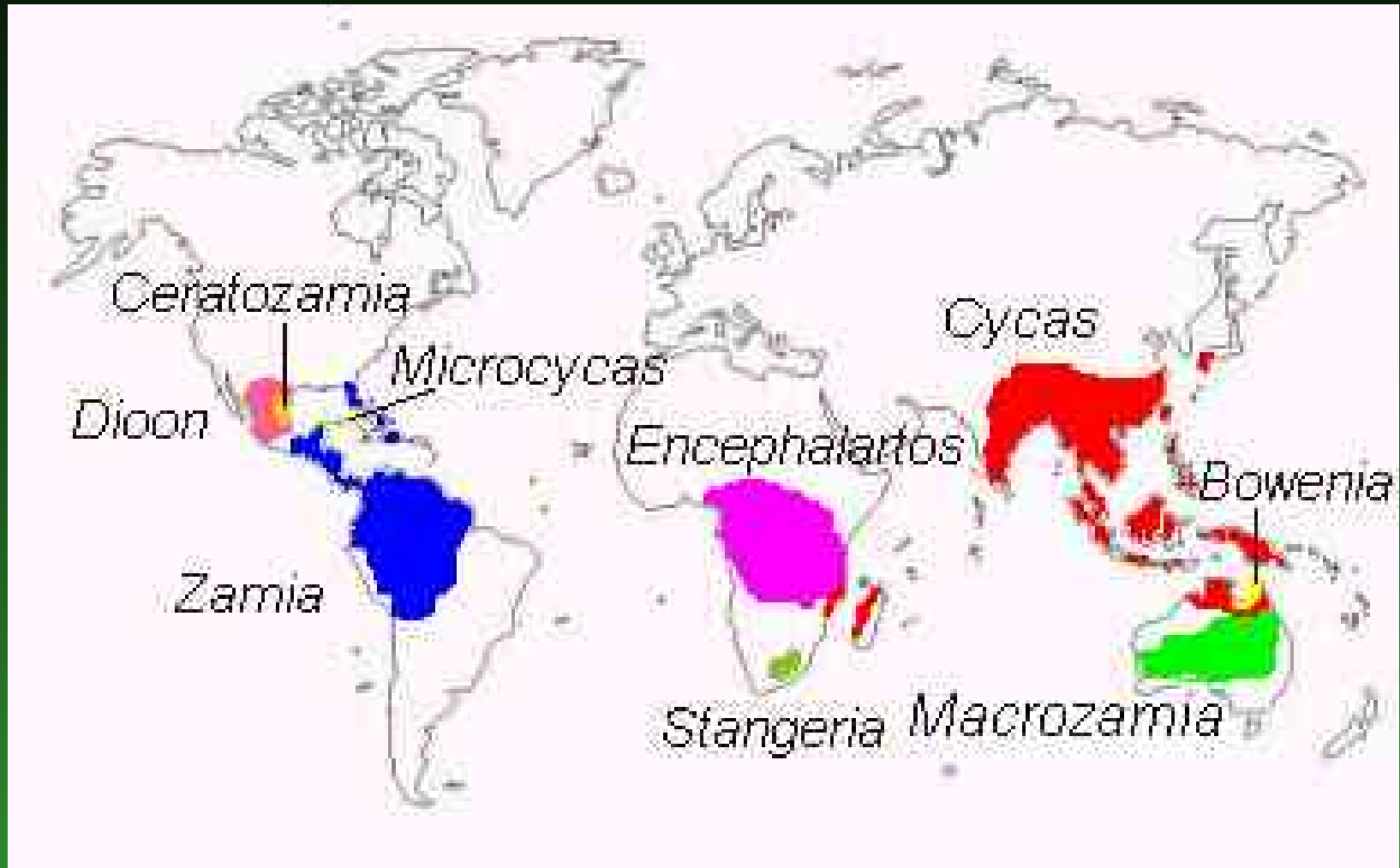
také jejich husté spirální uspořádání připomíná terminální chochol trofofylů

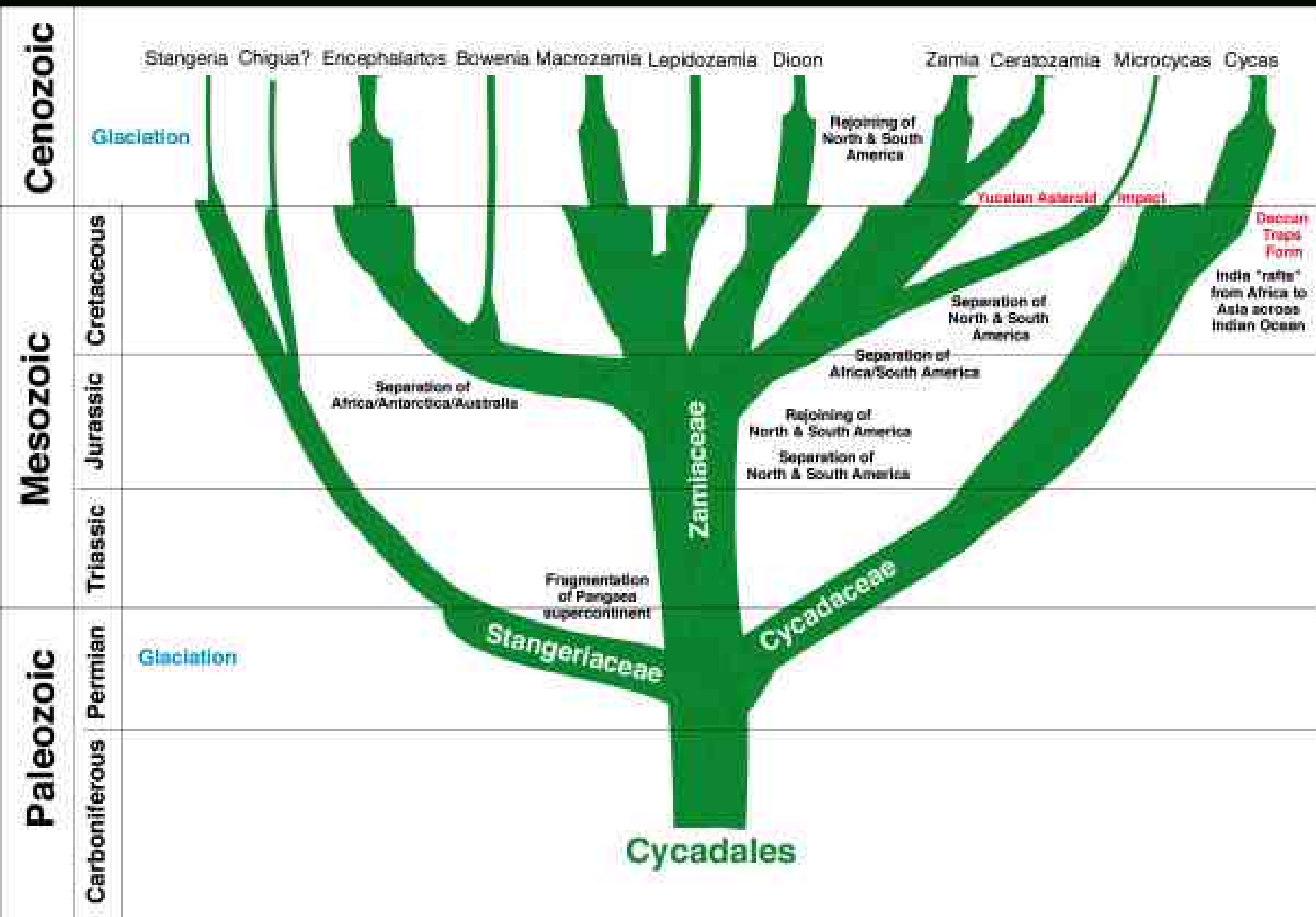
Jen druhy rodu *Cycas* mají v rámci této třídy více než dvě (4-8) vajíčka (semena) na jednom megasporofyly

Cycas je jediný rod čel. *Cycadaceae* jejíž ca 20 druhů se vyskytuje převážně v jihovýchodní Asii. Jediný druh zasahuje na Madagaskar a pobřeží východní Afriky.

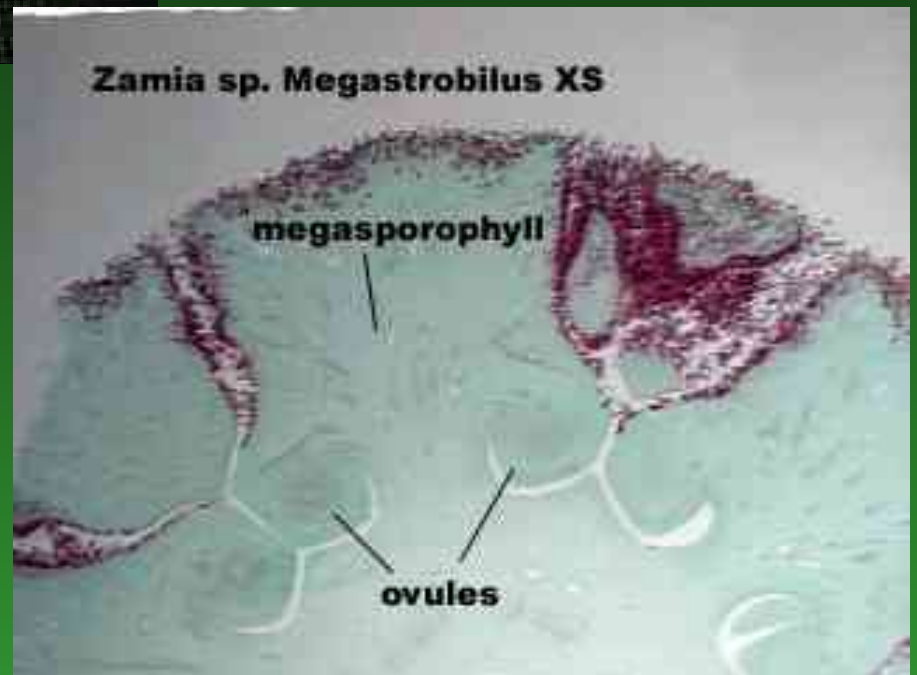
Geografické rozšíření současných cykasovitých

čel. *Zamiaceae* má na rozdíl od *Cycadaceae* sporofyly štítkovité nebo šupinovité na spodu se 2 vajíčky

celkem zahrnuje
teto čeled' 8
rodů

Zamia

Florida, Mexiko J. Amerika, též Kuba, malé jen několik cm
velké strobily

Microcycas calocoma - endemit Kuby, strobily až 90 cm

Dioon - Stř. Amerika, má obrovské oosféry - až 6 mm!

Ceratozamia - Mexiko

Počet rostlin v populacích většiny cykasovitých stále klesá, jestliže dojde k poklesu počtu jedinců v populaci pod kritickou mez, má to vzhledem k anemogamii zpravidla za následek totální absenci generativního rozmnožování, což proces vymírání urychlí. Celá řada druhů je proto ohrožena např. *Encephalartos*.

Encephalartos
(Presly nazývaný
píchoš) roste v Jižní
Africe,

jeho strobily
dosahují hmotnosti
až 45 kg,
nejbohatší rod

2. třída *Cycadeoideopsida* (= *Bennettitopsida*)

pouze fosilní dřeviny stejného
vzhledu jako současné cykasy.

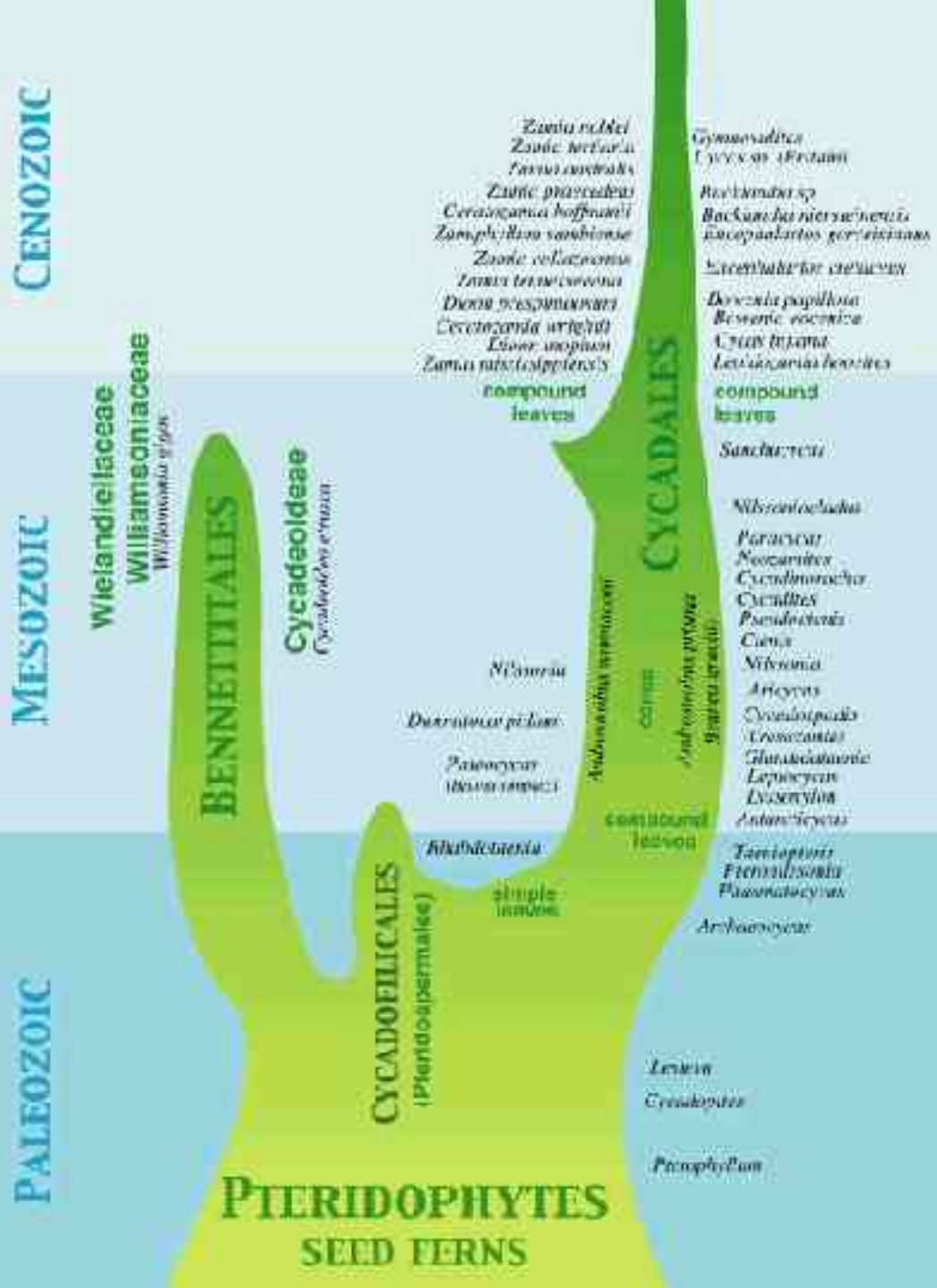
Měly však oboupohlavné
strobily!

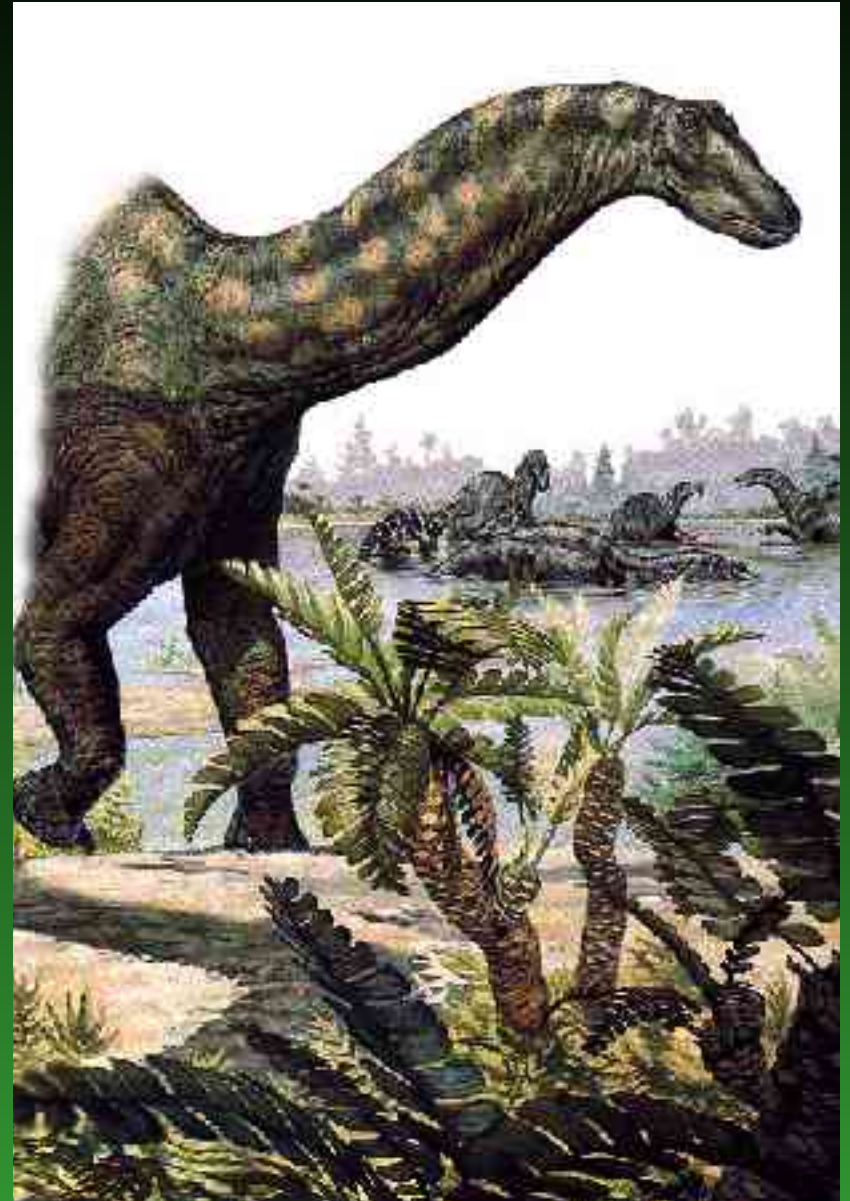
Jejich původ není zcela jasný - navazují však zřejmě na některý z řádů odd.

kaprad'osemenných
Pteridospermophyta (= *Cycadofilicales*)

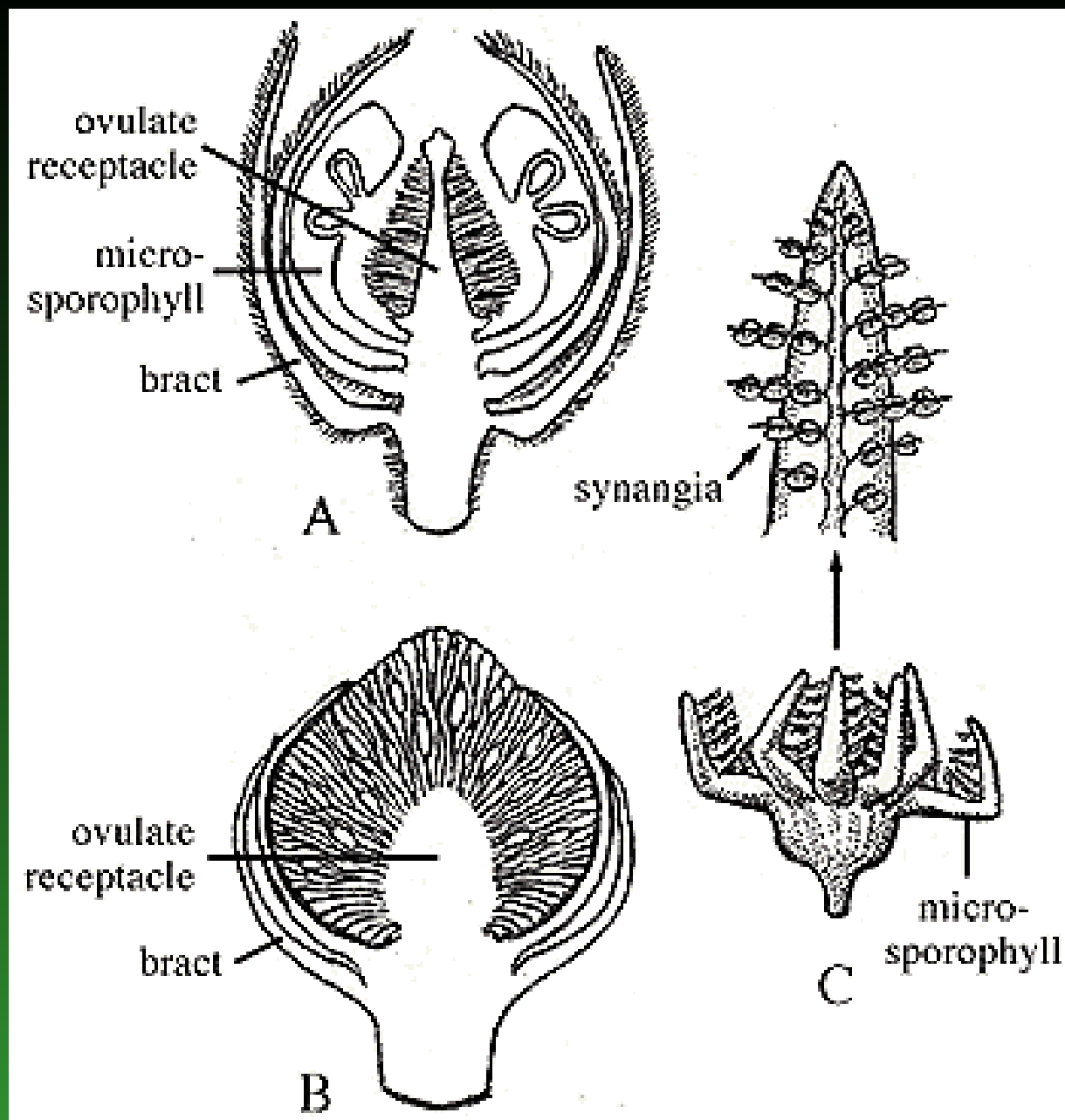
Vymřely v horní křídě.

Cycadeoideopsida dominovaly v druhohorách a byly proto pravděpodobně složkou potravy dinosaurů

Periferní část strobilů tvoří obal z trofofylů, připomínající okvěti, směrem do středu pak vyrůstaly zpeřené mikrosynangiální tyčinky, buď v přeslenech nebo ve spirále střední část byla kuželovitá, připomínající vyklenuté květní lůžko pokryté stopkatými vajíčky, mezi nimi pak se nacházely zdužnatělé interseminální šupiny. Tak vznikl kuželovitý útvar s otvory mikropylárními.

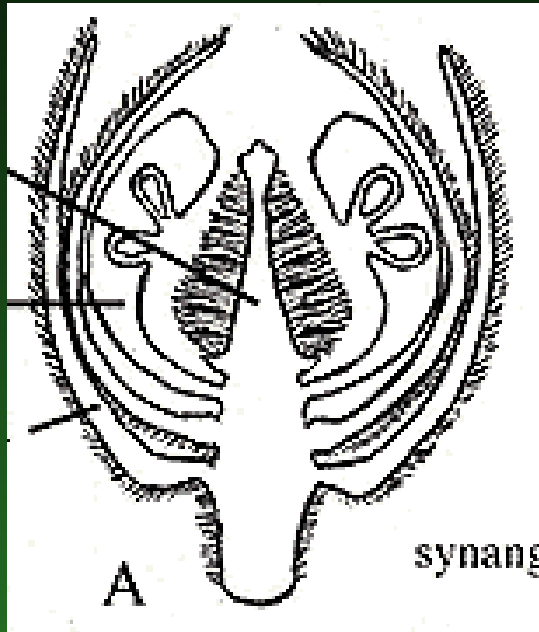

Popsaný strobilus připomíná organizací, vzhledem a vlastnostmi oboupohlavný květ krytosemenných (*Magnoliophyta*).

Williamsonia

Magnolia

Lilium

To považuje řada autorů za jeden z kardinálních předpokladů **teorie strobilární (=euanthiové)** odvozující od tohoto strobilu právě vznik oboupohlavného květu; tedy považují *Cycadeoideopsida* za ancestry krytosemenných.

Zahrnují jediný řád *Cycadeoidales*

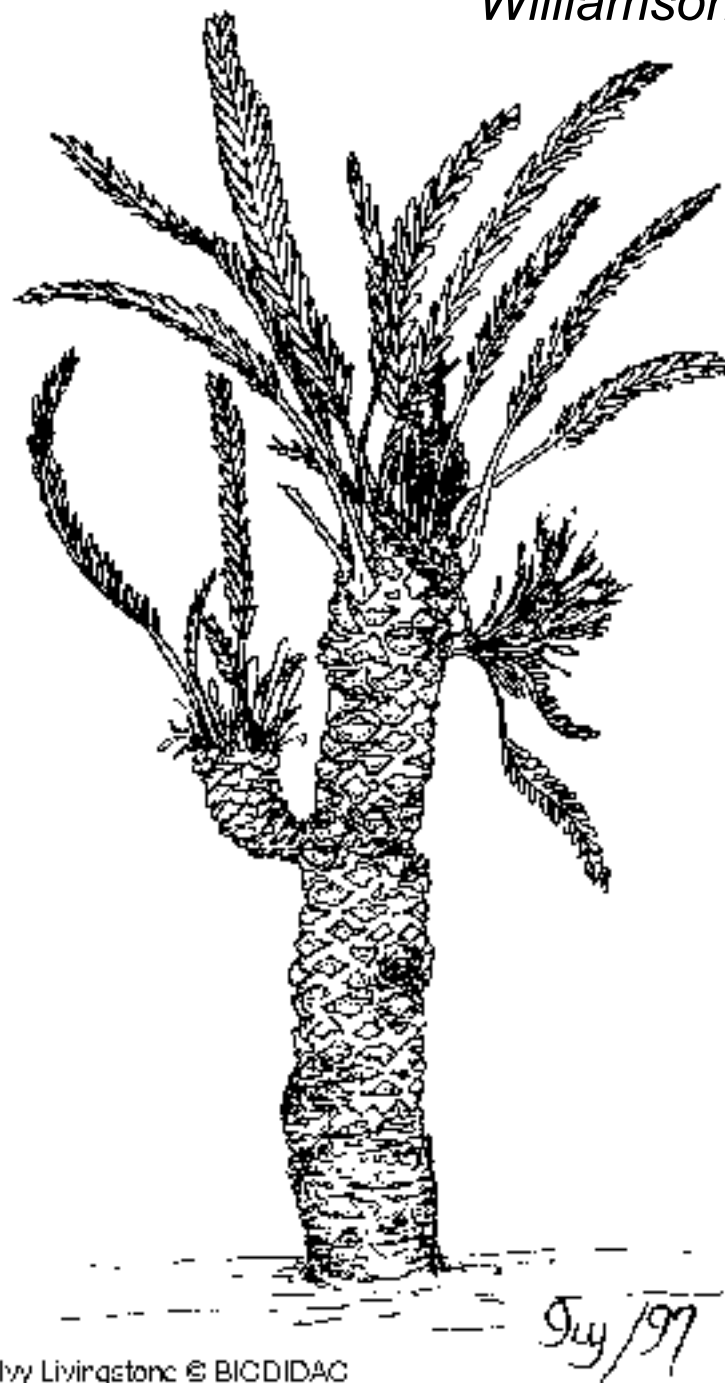
s 2 čeleděmi

1. *Williamsoniaceae* - štíhlý
kmen, několik m vysoký, starší se
nalézají již ve svrchním triasu

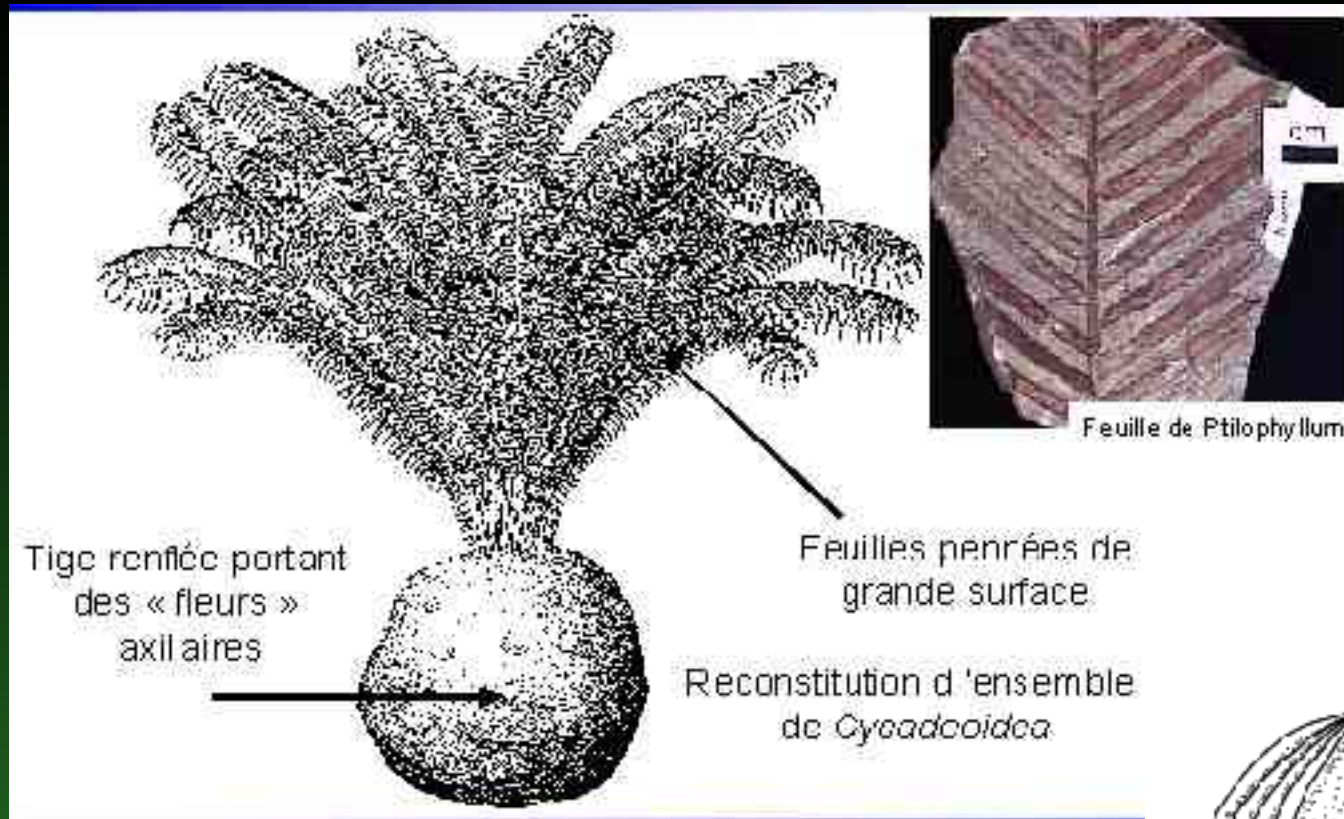

Williamsoniella

Williamsonia

Ivy Livingstone © BICDIDAC

2. *Cycadeidaceae* - krátký kůlovitý kmen, strobily v centrální části s téměř dokonale uzavřenými megasporofyly v primitivních "pestících" s "pouzdry", uzavírajícími větší množství vajíček.

